

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

230906 Verslag klankbordgroep piloottraject digitaal statiegeld

////////////////////////////////////
Auteur: Piet De Baere/Anne D'Haese
////////////////////////////////////

Aanwezig

Kabinet	Nick Vliegen
Fost Plus (projectleider)	Veerle Put
VVSG/Interafval	Loes Weemaels
Comeos	Marie Van Breusegem
Recycling netwerk	Chloe Schwizgebel
UNIZO/Buurtsuper	Piet Van den Abeele
Febed	Guy De Wulf
Testaankoop	Laura Clays
Waals gewest, vertegenwoordigd door RDC	Tom Huppertz
Waals Gewest, vertegenwoordiger	Luc Wittebolle
Brussels Hoofdstedelijk gewest	Maha Daouk
Fevia	An Nachtergaele
Horeca Vlaanderen	Eve Diels
OVAM (voorzitter)	Luc Goeteyn
OVAM	Anne D'Haese
OVAM (verslag)	Piet De Baere
ATD vierde wereld/ Netwerk Tegen Armoede	Wouter Cox
IVCIE	Marc Adams
Ouderenraad	Marc Soubry

Verontschuldigd

Fost Plus	Steven Boussemaere
-----------	--------------------

Agenda:

1. Goedkeuring verslag klankbordgroep 5 juli 2023
2. Gesloten pilootprojecten: resultatenrapport
3. Halfopen en open pilootprojecten
 - a. Stand van zaken
 - b. metingen

4. Opbouw evaluatierapport en evaluatiecriteria
5. Rondvraag
 - a. Standpunt BCB (op vraag van Recycling Netwerk)
 - b. Vragen Febed

OPMERKING Vooraf: De documenten i.v.m. deze klankbordgroep zijn laattijdig doorgestuurd. Daarom kan er ook nog na de vergadering schriftelijk gereageerd worden op de documenten tot ten laatste woensdag 13 september.

Er kwamen schriftelijke reacties binnen (per mail) van Recycling Netwerk, VVSG, BBL en Testaankoop. Deze zijn als bijlage toegevoegd aan dit verslag.

1 Goedkeuring verslag klankbordgroep 7 juli 2023

Geen opmerkingen. Het verslag wordt goedgekeurd.

2 Gesloten pilootprojecten: resultatenrapport

Veerle Put licht de conclusies voor de pilootprojecten gesloten omgeving toe (slide 37-38 van het doorgestuurde document)

Testaankoop vraagt of het tijdsslot van 20 sec (i.e. binnen de 20 sec moeten verpakking en vuilbak gescand zijn) om ontwaarding aan de automaat zonder aankoop tegen te gaan, ook in het uiteindelijke systeem zal gebruikt worden?

Antwoord: In het finale systeem zal gewerkt worden met een technische oplossing voor deze vorm van fraude. Algemeen (i.v.m. fraude-aspecten) zijn alle mogelijke fraudemechanismen geïdentificeerd en zijn telkens een aantal mitigerende maatregelen voorgesteld. Dit rapport wordt voor half september intern besproken en afgewerkt en wordt dan na 15 september gedeeld met stuurgroep en klankbordgroep. Een aantal van deze mitigerende maatregelen zullen ook in de volgende pilootprojecten reeds uitgetest worden.

Participatiegraad/Retourratio

Recycling Netwerk (RN) vraagt waarom de cijfers rond de participatiegraad meegenomen zijn in het rapport, terwijl eerder gesteld werd dat de gesloten pilootprojecten tot doel hadden om enkel de technische componenten te testen? RN stelt dat dit misschien een goed resultaat is voor een digitaal, nieuw systeem maar vraagt zich af of dit goed genoeg is voor een statiegeldsysteem voor België, zeker indien men zou vergelijken met andere statiegeldsystemen in het buitenland?

Antwoord: Er worden/werden heel wat vragen gesteld over de participatiegraad daarom zijn de cijfers in dit resultatenrapport meegenomen om er op die manier zo transparant mogelijk over te communiceren. In de laatste versie van het rapport wordt ook gesproken over de retourratio (ratio tussen aantal stuks verkocht en gescande drankverpakking met code) en niet meer over de participatiegraad. In de nieuwe versie van het rapport wordt ook een voorzichtige vergelijking gemaakt met andere statiegeldsystemen. Wel kan er gesteld worden dat vergelijken met andere (klassieke) systemen die veelal al een tijdje in voege zijn, moeilijk is.

Ook andere leden van de Klankbordgroep Testaankoop, Febed, BBL, Ouderenraad, IVC,... hebben opmerkingen/stellen vragen rond de participatiegraad/retourratio en hoe daar in de evaluatie mee zal omgegaan worden. Er zijn wel cases/cijfers uit andere landen maar de vergelijkbaarheid is moeilijk (ander systeem, reeds lang in voege, representativiteit van doelgroep...). Ook andere aspecten zoals hoogte van het statiegeld, communicatie en manier waarop het systeem wordt uitgerold, gedrag van de consument,... spelen – soms zelfs een meer determinerende – een rol.

OVAM stelt dat nog verder moet bekeken worden hoe de retourratio's gaan meegenomen worden in de eindevaluatie. Vergelijken met andere systemen in andere landen moeten voorzichtig gebeuren. Een mogelijke piste is om bij de beoordeling van de effectiviteit van de pilootprojecten te kijken of de retourratio's daarbij aanvaardbaar zijn. Er zal ook naar compatibiliteit gezocht worden met de Waalse studie.

Het lage aantal ingevulde surveys heeft vooral te maken met de timing in de zomerperiode. Er is bij KBC ook gepeild naar waarom men niet heeft geparticipeerd maar de antwoorden zijn weinig bruikbaar voor het systeem: slechts eenmalig aanwezig, ik zie niet in waarom testen, ...

3 Halfopen en open pilootprojecten

3.1 STAND VAN ZAKEN

Veerle Put licht het “opzet” van de pilootprojecten in Bobbejaanland en CenterParcs/Wenduine toe (zie ook doc als bijlage bij dit verslag):

- De aankoopprijs van de dranken wordt nu effectief met 20 eurocent verhoogd.
- Er wordt gewerkt met geolocalisatie (vuilbakken,...). Dit zal ook aan de deelnemers uitgelegd worden. Het mogelijk belang van geolocalisatie (als remedie tegen bepaalde fraudemechanismen) wordt hier dus getest. Dit betekent ook wel dat, indien gebruikers de “localisatie” op hun smartphone niet open zetten, dat er geen statiegeld kan terug gekregen worden..
- Naast zwerfvuilmetingen zal ook de restfractie en PMD-fractie (vuilbakken) bemonsterd worden om de hoeveelheid ontwaarde en niet-ontwaarde drankverpakkingen te kunnen bepalen.
- Er was gevraagd aan Bobbejaanland om ook een mogelijkheid te voorzien voor de bezoekers (zonder smartphone) om hun drankverpakkingen terug te kunnen geven in ruil voor cash/tegoedbon. Bobbejaanland heeft dit geweigerd (ze willen volledig cash-loos werken). Wel zal vanuit het project bij het verlaten van het pretpark extra hulp aangeboden worden aan bezoekers die het moeilijk hebben met het ontwaarde van hun aangekochte drankverpakkingen.

Horeca Vlaanderen probeert de impact van het digitale statiegeld op haar leden in te schatten en heeft 2 vragen bij het opzet van de pilootprojecten (eigenlijk verduidelijkingen van het vorige verslag van de KBG)

- 1) De beslissing om in Bobbejaanland niet in het hoogseizoen (zomerperiode) te testen omwille van de werkdruk.
- 2) Rechtstreekse levering van de drankenproducenten aan het vakantiepark zonder tussenpersoon waardoor het pilootproject realiseerbaar wordt.

Horeca Vlaanderen meent hieruit te begrijpen dat de impact om de (horeca)ondernemer significant is?

Antwoord: Dit is eigen aan de pilootprojecten (niet aan het digitale statiegeld an sich). Bij de piloten moeten op (en voor) korte termijn drankverpakkingen zonder code vervangen worden door drankverpakkingen met code, ook kassasystemen moeten aangepast worden (en ook kassatickets). Wanneer het digitale systeem zou uitgerold worden, verdwijnen deze “logistieke problemen” omdat dan alle drankverpakkingen een code gaan hebben en ook kassa’s (en kassaticket) aangepast worden en blijven.

ATD Vierde Wereld vindt het jammer dat Bobbejaanland geen oplossing wil testen voor mensen die met “cash werken”. Veel mensen in armoede hebben geen bankkaart en voor hen is het digitale statiegeld dus wel degelijk een “uitdaging”.

Antwoord: In andere tests (naast de pilootprojecten) wordt deze problematiek wel meegenomen.

De Ouderenraad vraagt hoeveel 65plussers en mensen met een beperking Bobbejaanland bezoeken? Gaan deze mensen extra geholpen worden? Wat als er geen WIFI of 4G is in bepaalde delen van het park?

Antwoord: 1) In Bobbejaanland is er overal “connectie”. 2) Iedereen zal bijstand kunnen krijgen (dus ook de 65plussers en mensen met een beperking) bij het installeren van de app. 3) Hoeveel bezoekers en wie er die 3 weekends zal zijn is moeilijk in te schatten en vooral afhankelijk van het weer. Bobbejaanland (en ook Center Parcs) hebben wel algemene data gedeeld over de gemiddelde samenstelling van de bezoekers. Ook in de survey zal gevraagd worden naar de leeftijd.

Survey

De projectleider vraagt of het voor de klankborggroep OK is dat er gewerkt wordt met dezelfde survey als tijdens de gesloten pilootprojecten? In Bobbejaanland zal de survey op de dag zelf gebeuren. In Centerparcs bij het vertrek na het verblijf. Extra vragen kunnen, maar als basis worden best dezelfde vragen gebruikt (dus geen vragen schrappen). Anderzijds best ook niet te veel vragen toevoegen om het nog praktisch te houden.

Indien extra vragen nodig zijn, graag suggesties tegen ten laatste woensdag 13 september.

VVSG vraagt of er ook een algemene bevraging komt van de bevolking, los van de pilootprojecten.

Antwoord: De mogelijkheid daarvoor is al eens bekeken via een universiteit, maar de duurtijd van zo’n onderzoek zou 2 jaar zijn en dus niet haalbaar binnen de timing voor de evaluatie. Er wordt nu nog gekeken naar andere pistes, maar het wordt moeilijk bv. hoe iemand bevragen over iets dat je uiteindelijk niet kent of ervaart.

Luc Wittebolle vraagt naar de testdoelstellingen van deze pilootprojecten

Antwoord: Het opschalen naar 50 000 items met een unieke code, het testen bij “on pack” gedrukte codes op flesjes en blikjes, het betrekken van meer doelgroepen, uittesten van de homescanner (huisjes CenterParcs), publieke omgeving met ontdebelen van straatvuilnisbakken (on the go ontwaarding), ontwaarden in de thuissituatie (Wenduine).

Recycling Netwerk vraagt naar het specifieke verloop van het pilootproject in CenterParcs/Wenduine

Antwoord: De homescanners zijn enkel voor de huisjes in CenterParcs (niet voor de bewoners van Wenduine). Ook in CenterParcs en Wenduine wordt er gewerkt met geolocalisatie. Wie drankverpakkingen koopt in de SPAR (en mogelijks ook in een 4tal andere winkels/verkooppunten) zal de vraag krijgen of het voor on the go of thuisconsumptie is. Indien thuisconsumptie krijgt de consument een leaflet met code mee, thuis moet hij/zij dat leaflet scannen en code op de drankverpakking en daarna de verpakking in de “gewone” PMD zak deponeren. Er is een link tussen

CenterParcs en Wenduine. De SPAR zou de dichtste winkel zijn bij Centerparcs. Bij andere points of sale (frituur, dagbladhandel, kleine superette) is de vraag gesteld maar is het nog niet duidelijk of ze meedoen met het pilootproject.

3.2 METINGEN

De metingen (zwerfvuil en (niet)-ontwaarde drankverpakkingen in restafval en PMD) zullen gebeuren door OWS. Het korte document met hun methodologie is doorgestuurd. De OVAM zal nog op dit document reageren tegen ten laatste eind deze week (8 september).

Reacties van de klankbordgroep:

- Recycling Netwerk vraagt meerdere nulmetingen en effectmetingen (zwerfvuil) om de metingen robuuster te maken
- VVSG vraagt om ook bijplaatsingen (naast de straatvuilnisbak) mee te nemen in de metingen. Bijplaatsingen zijn wel geen zwerfvuil (eerder sluikestort) maar zijn een bekend verschijnsel aan de kust.

Antwoord: Er gaan meerdere nul/effectmetingen gebeuren en het aspect van de bijplaatsingen zal met OWS bekeken worden. Niet-gecodeerd items die van buiten de testomgeving komen, worden niet geteld wegens niet relevant in de afweging over digitaal statiegeld.

4 Opbouw evaluatierapport en evaluatiecriteria

Een eerste versie van dit document is reeds in de zomer doorgestuurd. Een aantal leden van de klankbordgroep hebben hierop reeds gereageerd. Reacties zijn nog steeds welkom.

Recycling Netwerk vraagt naar de timing van de evaluatie.

Antwoord: Aangezien de laatste KBG op 22 november is en de laatste SG op 29 november zou tegen eind november de evaluatie (met advies van de stuurgroep) rond moeten zijn.

Voor Fevia kan de deadline van de evaluatie niet gelinkt zijn aan de deadline erkenning Fost Plus omdat het statiegeld niet kan opgelegd worden via de erkenning. Niet iedere verpakkingsverantwoordelijke is immers lid van Fost Plus. Werken via de erkenning Fost Plus zorgt dus voor free riders. Er moet extra wetgeving (ISA verpakkingen) komen zodat iedereen meegenomen wordt.

Antwoord: Daar wordt aan gewerkt.

Horeca Vlaanderen meldt een fout in het huidige document ("horeca uitbater zou statiegeld moeten terugbetalen aan de klant als die dat vraagt"). Antwoord: Dit wordt rechtgezet.

Algemeen heeft Horeca Vlaanderen toch nog heel wat vragen over de impact op de Horeca, ook Febed stelt zich vragen op de impact van digitaal statiegeld op haar leden/drankenhandelaars.

Antwoord: In het najaar komen er gesprekken met Horeca Vlaanderen en Febed over de impact van het digitale statiegeld.

5 Rondvraag

5.1 STANDPUNT BCB (RECYCLING NETWERK)

Recycling Netwerk stuurde een standpunt van de BCB (Beverage Can Benelux is een non-profitorganisatie die de belangen behartigt van de blikjesproducenten in de Benelux. Ze bestaat uit de fabrikanten Ball, Crown en Ardagh) door i.v.m. digitaal statiegeld (zie doc als bijlage bij dit verslag). RN stelt vast dat er heel wat verschillende signalen circuleren inzake de houding van o.a. blikjes producenten t.o.v. digitaal statiegeld. Ze vraagt hoe Fost Plus en Fevia hier mee omgaan?

Fevia is hiervan op de hoogte. Ook voor Fevia is het belangrijk dat de codes voldoende snel kunnen gedrukt worden (indien niet stopt ook voor hen het verhaal van digitaal statiegeld). Deze aspecten worden ook meegenomen in de evaluatie.

OVAM stelt dat iedereen zijn positie kenbaar mag maken en info daarrond mag delen. Het is echter niet aan de SG/KBG om op al die standpunten te reageren. Wel op basis van alle beschikbare info in eer en geweten het digitale statiegeld evalueren en er een advies over formuleren.

5.2 VRAGEN FEBED

- 1) De input van de KBG wordt gevraagd over de pilootprojecten. Kunnen we ook een zicht krijgen op de totale flow, ook de financiële flow?
- 2) Huishoudens scannen betrekkelijk kleine hoeveelheden. Wat met plaatsen (RVT's, Horeca, handelaars...) waar grote hoeveelheden gescand zullen moeten worden? Hoe zal daarmee omgegaan worden?
- 3) Statiegeld enkel in Vlaanderen invoeren is niet aangewezen. Hoe wordt daarmee omgegaan?

Antwoorden:

- 1) In principe is die flow niet anders dan bij het klassieke statiegeld
- 2) Dit zal met die specifieke actoren besproken worden en dus niet in de KBG/SG. In de roadmap staat dat ingepland vanaf het midden van het jaar.
- 3) In Wallonië en ook Brussel neigt men op basis van tussentijdse resultaten (Waalse studie) richting klassieke statiegeld. Vlaanderen test momenteel het digitale systeem. Wel is iedere regio akkoord dat er uiteindelijk voor 1 systeem voor gans België gekozen zal moeten worden.

6 Volgende vergadering

Het volgende overleg van de klankbordgroep is in principe gepland op 22 november. Het lijkt aangewezen en nodig om tussentijds ofwel een schriftelijke ronde (klankbordgroep) te doen over de stand van zaken van de evaluatie en de pilootprojecten of eventueel een extra vergadering van de klankbordgroep te voorzien. Dit wordt tijdens de volgende stuurgroep bekeken.